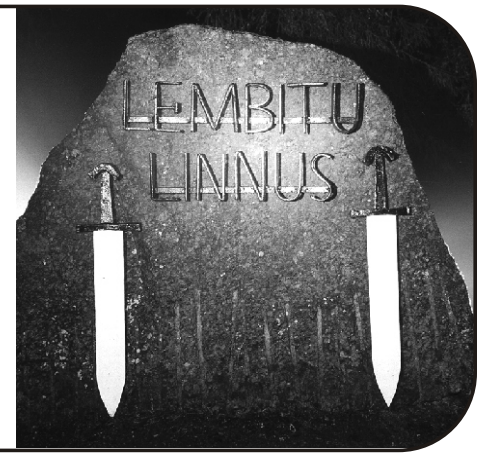

Suure-Jaani
valla
ajaleht

Nr 4 (109)
Aprill 2009

LEOLE

APRILL Aastal 2009

Käes on aprill - tubased tööd hakkavad tapsipi väljas toimetamisega asendumas. Pimeduse taandumisega kipub - vähemalt maal elavatel inimestel - vähemaks jääma ka aega õhtuti koos perega olla ja lihtsalt niisama juttu rääkida.

Juttu rääkida - tegelikult on juturääkimine päris suur kunst ja nii mõnelgi juhul anne, millest võib elus kasu olla. Juttude rääkimine on pärimuskultuuri osa. Kõige tuntum lugu juttude vestmisest on vast Araabiast pärit 1001 öö muinasjutt. Aga loodetavasti teab igaüks mõnd inimest, kes jutuvestmise kunsti tunneb. End kuulama sundiv jutuvestja võib olla elu näinud ja kogestust pajatav eakas inimene, aga ka noor hea fantaasiaga ja sõnaosav mõtleja. On öeldud, et mida vanemaks inimene saab, seda vähemoluliseks muutuvad ilu ja tema muud oskused ning järjest olulisem on see, et teda oleks huvitav kuulata ning et ka tema ise oleks hea kuulaja.

20. märtsil peeti rahvusvahelist jutuvestjate päeva. Pärimusmuusika Aidas nimetati seda koduselt jutuvestmise päevakuks. Tänavu-aastaseks jututeemaks oli valitud "Naabrid". Naabrid nii meie kõrval kui naaberriigid geograafilises ja kultuurilises tähenduses. Rahvusvahelist jutuvestmise päeva tähistatakse Rootsi juturahva eestvõtmisel alates 2002. aastast. Sel päeval ja ööl räägib ja kuulab lugusid võimalikult suur hulk inimesi võimalikult paljudes keeltes ja kohtades. Organisaatorid ütlevad, et sellest kõigest peaks maailma üks ilmatu suur kogus hääda energiat sündima, sest on ikka öeldud, et lugusid jutustades ei saa inimene kurjata.

Ilmselt on igast loost võimalik midagi õpida - kui me vaid oskame.

Siinkohal üks väga vana lugu, mis pole aga oma aktuaalsust ka täna kaotanud.

Elas kord üks vana mees, kes oli üks maailma jäänud ja kurtis, et tal ei ole mitte kellegagi rääkida ja oma mõtteid jagada. Kord kohtas ta jumalat ja kurtis sellele oma muret. Jumal ütles, et tuleb õhtul mehele külla, ärgu see enam muretsegu, mingi koju ja oodaku. Mees läks koju, varus head sööki ja parimaid jooke ning jäi jumalat ootama. Akki koputatigi uksele. Vana mees tõttas avama. Ükste taga seisid kerjus, „Anna mulle palun natuke süüa ja lase tule paistel soojendada“, palus ta. „Mine aga heaga edasi, ma ei saa sinuga aega raisata, mulle tuleb kohe jumal külla.“ Kerjus läkski edasi. Mõne aja pärast kostis jälle koputus. Mees läks ja avas ukse, aga seal oli - kaubapakk. „Luba mind enda majja. Ma näitan sulle kaugetest maadest toodud kaup ja puhkan ühtlasi ka pikast teest jalgu“, palus kaupmees. „Mine sinna kust sa tulid - mulle tuleb kohe jumal külla. Ei mul ole aega sinu kaupudele.“ Kaupmeeski läks oma teed. Mees ootas edasi. Ohtust sai hiline ohtu. Korraga - koputus uksele. Nüüd ta siis tuleb, mõles mees ja tõttas avama. Aga ukse taga oli - palverändur. „Luba mind enda juurde öömajale“, palus rändaja. „Mine heaga edasi, minule tuleb kohe jumal külla ja me hakkame rääkima ning minul ei ole sinu jaoks ruumi“, ütles vana mees. Nii läks palverändur oma teed. Hilisest ohtust sai lõpuks öö, aga jumalat ei olnud ikka. Lõpuks jäi mees magama. Hommikul läks ta jumala juurde ja küsis: „Ma ootasin sind, miks sa ei tulnud, kuigi lubasid seda teha?“. „Ma käisin eile kolm korda sinu ukse taga ja koputasin, aga sa ei lasknud mind sisse“, vastas jumal.

Milline rumal mees, mõtleb enamus seda lugu lugedes või kuulates. Aga kas mõtleme, et see lugu võib olla meie eneste kohta? Kas ka meie ise ei ole vahel nagu see mees, kes jumalat külla ootas? Võib-olla ootame me vahel ka ise pikisilmi seda, mis meil tegelikult olemas või käeulatuses on?

Aga võib-olla aitab just see lugu siin kellelgi „jumala ära tunda“. Sellisel juhul ei olnud selle tänane jutustamine asjatu. Ning kui te näete, et sellest loost võiks mõnel inimesel abi olla, siis rääkige see lugu edasi.

Mõnusaad mõtteid kõigile!

Leili Kuusk
leili@suure-jaani.ee

Lahmuse kooli pere aastal 1926

160 aastat kooliharidust Lahmusel

kaart, Venemaa kaart, Palestiina kaart, Balti kubermangude kaart, gloobus, tahvel, muusika-riist. Lahmuse koolil oli ainult Euroopa kaart.

Ka teisteski Suure-Jaani kihelkonnakoolides oli vähe õppevahendeid, v.a Suure-Jaani kihelkonnakool ja Sürgavere Kool. Läheb veel aega kui koolidesse jõuavad tahvlid ja krihvliid. 1880. aastal jõudsid kooli lambid, sest koolipäev pikenes.

Lapsed pidid õppima nii nagu „seadus“ nõudis - lugema, katekismust, Piibli lugema, laulma, ka mitme häälega ja jutustamised Jumalariigist Maa peal, et lapsed keigist peavad täpselt arusaama, niisamuti kirjutama, rehkendama. Mõistlikumad ja edasijõudnud lapsed õppisid Euroopa kaardi järele geograafiat ja sündinud asjade lugu.

Oma kirja lõpus Tõnu kurvas- tab, kui raske ja vaevaline on laste kasvatamine ja loodab parematele aegadele. Õpetus kestis mardipäevast jüripäevani.

1866. a anti välja valla kogukonnaseadus, oluline koolide suhtes. Koolide ehitamist ja koolmeistri palgakuusimust ei otsustanud enam mõisnik, vaid vallavolikogu. Koolimaa ja ehituspalgid pidi mõis andma tasuta.

Nii on olemas 23.04.1873 leping ehk kontrakt, milles antakse Lahmuse mõisa poolt Lahmuse vallale kuueks aastaks Koolimaast rendile talukoht, kus on märgitud:

Talu väärtus ja rendihind 70.- rbl aastas. Lepingus loetakse üles renditingimused: katused korras hoida, maad sündsa korra peal hoida, heinamaad hagu-dest puhastada, tööd õigel ajal tehtud, kõrred küntud ja äestatud jne.

Koolimaja on üksikult ehitatud, laut ja ait ühe katuse all, vahel üks väike ait. Mõisal oli igal ajal õigus kontrollida lepingu täitmise tingimusi. Alla olid kirjutatud vallavanem Sassiad ja mõisa poolt mõisa omanik L. Rathlef.

1885. aastast on teada, et T. Simonlantser sai palgaks mõisalt: 36.- rbl ja kogukonna poolt 77.- rbl.

1892. a tellib T. Simolantser kooli teise õpetaja - Mart Kerstneri, kellel on ka õpetajatu- nistus.

Nii arenes hariduse ühes väikeses vallakoolis nagu kogu Eestimaa ühtses koolivõrgus. XIX sajandi lõpuks oli eesti laste alghariduse andmise alus loodud, kinnitatud nõudmised koolmeistritele ja lastele, hindamine paika pandud - kord oli range ja kontroll samuti.

Milvi Ruut

Koolielu algus 1848. a

Vaatamata Vene tsaaririigi poolt väljaantud seadustele - 1765. a Browne koolipatent, li- saks 1774. a patendi lisa- instruksioon - ei olnud kõigis mõisates jõutud talurahva laste- le koolide asutamiseni. Koolide asutamine oli jäetud kohalike mõisnike hooleks. Seaduse järgi pidi mõis looma võimalused laste- õpetamiseks. Koolide kontrollimine oli pastorite ülesanne. Kirik oli huvitatud laste lugema- õpetamisest, katekismuse tund- misest ja lauluoskuse arenda- misest. Loomulikult olenes pal- ju kohaliku kirikuõpetaja aktiiv- susest.

1819. a Liivimaa talurahvasea- dusega, mis vabastas talupojad pärisorjusest, kaasnes talurah- vakoolide rajamine. Esimese astme moodustas vallakogu- konna poolt ülalpeetatud valla- kool. Kooliõpetaja valimisõigus oli mõisnikul. Ka pastoriga võis nõu pidada. Kooliõpetajad vaba- stati nekrutikohustusest ja pearahast.

1863. a saatis Õpetatud Eesti Selts küsitluslehed tolleaegse- tesse vallakoolidesse, et saada andmeid kooliolude kohta. Lahmuse koolmeister Tõnu (Tõnno) Simonlatser (sünd 15.03.1826) vastab sellele kir- jale, et kool on asutatud (ehk tema väljenduses „viisi peale seatud“) 06. novembril 1848. a. Enda kohta kirjutab Tõnu, et on abielus ja õpetab koolis üksi, ilma abiliseta, on olnud kool- meister kooli asutamisest peale, seega 15 aastat.

Küsimustik puudutas ka harid- dust ja kutsele vastavust. Tõnu oli õppinud Suure-Jaani kihel- konnakoolis, oskas ainult eesti keelt („maakeele peale üksi“). Tõnu - nagu teisedki Suure- Jaani kihelkonna koolmeistrid - oli ilma õpetajate seminari harid- usega, kuid olid eksamineeri- tud, s.t omas õigust olla õpeta- ja. See, et Tõnu ei osanud vene keelt, kajastub ka hilisemates aruannetes. Kuna XIX sajandi kaheksakümendaist alates oli venestamine hoos, toimus kogu asjaajamine vene keeles. Tõnu

isiklikult kirjutatud dokumente ei olnud valla kirjavahetuses, te- ma eest kirjutas vallakirjutaja ehk pissar nagu tollal öeldi. Tol- leaegsetel koolmeistritel oli tihti ka lisaameteid. Tõnu tegeles raamatukõitmisega ja pitsatite graveerimisega. Olgu öeldud, Tõnul oli väga ilus kalligraafi- line käekiri.

Mis oli töötasu? Laste kooli- tamise palgaks oli „10 vaka- maad metsapõldu ja heinamaad peab mõni vakamaa rohkem ole- ma, täpselt ei tea“.

1882. a kooli aruandest on näha, et Tõnule maksti ka raha- list tasu 104.- rbl mõis- tast, ülejäänud tasu kogukon- nalt.

Kool asus Mähkulas Lahmuse vallas Suure-Jaani kihelkon- nas. Arvatavasti on selle koha nimi olnud Kooli. Seega oli kool Lahmuse mõisa- ehk vallakool. Tavaline talutare Mähkulas, mis algul oli avar, vananes ja jäi kit- saks, kui siin hakkasid käima ka Enge lapsed. Mitmetes aruan- netes on see kool Mähküla nime all. 1848. a kooli aruannetest saame teada, et Suure-Jaani ki- helkonnas domineerisid reho- toaga koolimajad, aknaid kaks kuni kolm. Õppetöö toimus ühes toas.

Tõnu kirjutab ka, et kool on ehitatud Lahmuse päriherra Ludwig v. Rathlefi kulul. Tõesti leidub allikmaterjale, kus on kirjas, et Lahmuse mõisahärra Rathlef on 400.- rbl kulutanud kooli ehituseks.

„Härra laseb kõiki kostitada kooli algul oma aiasaadustega ja koolimaja on ehitatud härra ku- lu ja kirjadega ja tahtmise järele, poiste ja tüdrukute magamis- asemel teine teises kambris ja ka ühe oreli on härra lubanud kooli jaoks teha lasta, mis koo- lile kingitakse. Ja et härra ei ta- ha vastutasuks muud kui vane- mad oma lastest niisuguse uue sugupõlve kasvataks, kes kõik tõsised ristiinimesed on. Ja see ta soov igakord, kui ma mõisa laste proovikirja näha viin,“ kir- jutab Tõnu.

Millal Lahmuse mõisnik

Rathlef koolimaja ehitada las- kis, andmed puuduvad ja kas kool oreli sai? 1873. a L. Ratlef suri. 1874. a aruandes ei ole Lahmuse Koolil veel muusika- riista olemas.

1880. a ehitati uus koolimaja, koolmeistriks ikka Tõnu Simonlatser.

Õpetamise põhieesmärgiks oli tol ajal luteri kirikule tulevase koguduselikme ettevalmistami- ne: pühakirja lugemine, palvete pähõppimine ja laulmine - kir- kuteenistusest osavõtuks. See- ga kontrollisid kooli pastorid. Nii oli valla kohustus koolikat- sujaile hobused täpselt kindlaks määratud päeval ja tunnil ette anda, näiteks 20. veebruaril kell kolm päeval Lahmusele sõi- duk.

Laste kooliskäimise eest vas- tutasid vanemad. On teada, et koolist puudumise üle peeti täp- set arvestust, põhjuseta lapsed ei puudunud. Tõnu kirjutab, et lapsed käivad koolis, kui mõnda haigust või muud häda ei ole. Koolis oli alalisi õpilasi vähe, sest enamik lapsi pidi omanda- ma lugemisoskuse kodus ja käis koolis vaid katsumisel. Üldse oli neid lapsi, kes 1863. a kooli katsumisel peavad käima 71, aga talvel oli koolis 3 poissi ja 5 tüdrukut ja peale selle veel 6 last, keda vanemad saatnud. Nii on ka hilisemates aruannetes, et Lahmuse kooli laste üldarv on 70 -80 vahel, vanus 7 kuni 17 aastani.

1873/74. a aruandes oli koolis kokku kirjas 137 õpilast, neist 88 koduõppel. Koolist puudu- tud päevi 124, mis oli suur arv. Kodus olid hea ettevalmistuse saanud 15 last. Võrdluseks tooksin siin Suure-Jaani kihel- konna luteri usu koolide õpi- laste arvu: 975 poissi ja 946 tüdrukut, koduõppel 1021 õpi- last. Lisaks oli kihelkonnas veel viis apostliku õigeusu kooli, kus õppetöö toimus vene keeles.

Kooliaeg oli pikenenud kol- mele talvele.

Samas aruandes on kirjas koo- li varustatus õppevahenditega. Õppevahendeiks olid - Euroopa

OMAVALITSUSINFO

Suure-Jaani Vallavolikogu

12.03.2009

Kooskõlastati Kuhjavere küla arengukava;

otsustati osaleda projektis „Multifunktsionaalne spordiväljak igasse Viljandimaa omavalitsusse“ ja garanteerida kuni 100 000 krooni suuruse omafinantseeringu katmine;

volitati vallavanemat vastu võtma Olustvere alevikus asuvat kinnistut nr 3290539 ning sõlmima selleks vajalikke lepinguid;

otsustati teha Siseministeeriumile ettepanek taotleda riigimaaks Päästameti reservmaad, asukohaga Suure-Jaani linnas, suurusega ligikaudu 0,47 ha, sihtotstarbega riigikaitsemaaks; kehtestati üldhariduskoolide, huvikooli ja lasteaegade õpetajate uued palgamäärad ja klassijuhataja tasu;

vähendati vallavolikogu esimehe hüvitust;

kehtestati valla 2009. aasta eelarve: tulud 87 315 088 (kaheksakümmend seitse miljonit kolmsada viisteist tuhat kaheksakümmend kaheksa) krooni; kulud 99 501 088 (üheksakümmend üheksa miljonit viissada üks tuhat kaheksakümmend kaheksa) krooni; finantseerimistingimused 12 186 000 (kaksteist miljonit ükssada kaheksakümmend kuus tuhat) krooni; kehtestati koolilõuna toetuse kasutamise tingimused ja kord; kehtestati uus hooldajatoetuse taotlemise, määramise ja maksimise kord, mis sätestab ka hooldajatoetuse maksimise puudega laste hooldajatele.

Suure-Jaani Vallavalitsus

03.02.2009

Projekteerimistingimused määrati Päraküla külas uue Sõstra kinnistu elektrivõrguga liitumise projekteerimiseks;

ehitusluba väljastati Võivaku külas Soobli kinnistule puurkaevu püstitamiseks, Olustvere alevikus Olustvere mõisa härjatali rekonstrueerimiseks ja Lahmuse mõisa peahoone raamatukogu akende rekonstrueerimiseks;

puudega isikutele määrati hooldajad ning hooldajatele hooldajatoetus;

korraldatud jäätmeveoga mitmeliitumiseks anti nõusolek Nõmme talule Kuhjavere külas ja Lepiku talule Taevere külas; nõusolek anti Kuhjavere külas Tupe talu kogumiskonteineri tühendamiseks üks kord kvartalis suvekuudel;

Sürgavere elektroodkatlamaja kinnistu müümiseks otsustati korraldada uus enampakkumine. Enampakkumise läbiviimiseks moodustati 3-liikeline komisjon, nimetati komisjoni esimees ja sekretär. Enampakkumise alghinnaks määrati 150 000 krooni, enampakkumise osalemiseks kinnitati osavõtumaks 1000 krooni ja tagatisraha 15000 krooni, enampakkumise samm 1000 kuni 5000 krooni; MTÜ Kodupaik Metsküla poolt esitatava projekti „Suvi Metskülas“ kaasfinantseeringuks eraldati 990 krooni, kaasfinantseering makstakse välja proportsionaalselt projektile eraldatud summaga;

Lea Malvale kuuluva Kiigemäe majavalduse uueks nimeks määrati Kiige; munitsipaalomandisse taotletava Kobruvere puhkeala maa maksustamishinnaks kinnitati 2280 krooni ja Vastemõisa lastemänguväljaku maa maksustamishinnaks 720 krooni;

Lea Malva taotluse alusel sea-

takse hoonestusõigus riigimaale, maa suurus 6140 m² asukoht Tällevere küla, hoonestusõiguse seatav tähtaeg 50 aasta;

Viljandi Spordikoolile anti nõusolek kergetõustiku laagri korraldamiseks Suure-Jaani Gümnaasiumis ning võimlejate laagri korraldamiseks Sürgavere Spordihoones.

10.03.2009

Kinnitati Vastemõisa külas Vanemuise kinnistu osa detailplaneeringu lähteülesanne; seoses hooldatava surmaga lõpetati hooldajale hooldajatoetuse maksimine;

puudega isikutele määrati hooldajad ja hooldajatele hooldajatoetus;

katastriüksustele määrati sihtotstarbed;

nõusolek anti Sandra külas Arma talu ja Kerita külas Altvälja talu korraldatud jäätmeveoga mitmeliitumiseks.

17.03.2009

Ehitusluba väljastati Lahmuse mõisa aida restaureerimiseks; kinnitati munitsipaalharidusasutuste tegevuskulude maksimused;

kinnitati 2009. a Suure-Jaani valla eelarvest sihtasutustele, mittetulundusühingutele, selt-singutele ja füüsilistele isikutele mittetulunduslikuks tegevuseks antava tegevustoetuse ülemmääraks 5000 krooni;

määrati Suure-Jaani valla 2009. a eelarvest tegevustoetusi mittetulundusühingutele;

projekteerimistingimused määrati Vastemõisa külas Kiilu kinnistule kütuse käitlemise muuseumi projekteerimiseks;

nõusolek anti Epra külas Lohu talu ja Kuusiku talu korraldatud jäätmeveoga mitmeliitumiseks;

väljastati kaks liikumispuudega isiku parkimiskaarti;

puudega isikutele määrati hooldajad ja hooldajatele hooldajatoetused;

vallavolikogu sotsiaalkomisjoni ettepanekul määrati Suure-Jaani valla sotsiaaltoetuse vahenditest ühekordseid sotsiaaltoetusi;

määrati Paemurru 2 kinnistu jagamisel tekkivate uute katastriüksuste koha-aadressid ja sihtotstarbed;

määrati Julga põld kinnistu koha-aadress;

EELK Suure-Jaani Johannese kogudusele anti raieluba Järve tn 2 katastriüksuse korrastamiseks;

kasutusluba anti Viljandi Tarbijate Ühistule kuuluvale taara vastuvõtu punktile Pärnu tn 3a Suure-Jaani linnas;

MTÜ Kootsi Külaseltsi projekti „Kootsi küla - väärtused ja traditsioonid“ kaasfinantseeringuks eraldati 2200 krooni, mis makstakse välja proportsionaalselt projektile eraldatud summaga;

reservfondist eraldati 30000 krooni politsei lisapatrullide ja ürituste turvamise finantseerimiseks.

25.02.2009

Reservfondist eraldati 250 000 krooni hajaasustuse veeprogrammis osalemiseks;

hääletamise korraldamiseks moodustati viis valimisjaoskonda. Hääletamisruumid asuvad Vastemõisa rahvamajas, Sürgavere spordihoones, Suure-Jaani vallamajas, Olustvere mõisavalitseja majas (Rataskaevu tn 2) ja Tääksi raamatukogus;

projekteerimistingimused määrati Arjadi külas Arjadi-Jüri kinnistule kalatiigi projekteeri-

miseks;

nõusolek anti Jaska külas Kullari talu ja Kurnuvere külas Madise talu korraldatud jäätmeveoga mitmeliitumiseks;

toimetulekutoetust määrati 47 859 krooni ja täiendavat sotsiaaltoetust 800 krooni;

seoses hooldatava surmaga lõpetati hooldajale hooldajatoetuse maksimine;

väljastati üks liikumispuudega isiku parkimiskaart;

rahuldati Tallinna Muusikakeskkooli kammerkoori kunstilise juhi René Eespere pöördumine ja toetati koori laulja Kristin Sepa osalemist koori kontsertrisil USA-sse;

Rein Türnerile erastatakse vaba ribana Ülejõe katastriüksus Navesti külas Vanajõe kinnistuga liitmiseks;

ehitusluba väljastati Metsküla külas Palitse elamu rekonstrueerimiseks, Päraküla külas Sipelga mastalajaama ja jäätmejaama elektrivõrguga liitumise ühendusele ning Sõstra kinnistu elektrivõrguga liitumise ühendusele;

puudega isikule määrati hooldaja ja hooldajale hooldajatoetus;

MTÜ Sürgavere Küla Seltsi projekti „Sürgavere, ilus kodu“ kaasfinantseeringuks eraldati 1970 krooni ja Vastemõisa Naiste Ühenduse projekti „Naiste koostöövõime“ kaasfinantseeringuks 2500 krooni. Kaasfinantseeringud makstakse välja proportsionaalselt projektile eraldatud summaga.

31.03.2009

Ehitusluba väljastati Tällevere külas Suure-Jaani alajaama 15 kV jaotusseadme hoonel ja Tääksi külas Lutsu kinnistule veehaarde püstitamiseks;

kasutusluba anti Vastemõisa külas Masti kinnistul mobiilsidemastile;

Lõhavere küüni kinnistu müüdi enampakkumise tulemusel Enno Parkerile;

Maakivi kinnistu, Keskuse 1-24 korteriomandi ja Tallinna tn 2 korteriomandi müümiseks otsustati korraldada uus enampakkumine. Maakivi kinnistu enampakkumine korraldatakse samadel tingimustel. Keskuse 1-24 ja Tallinna tn 2 korteriomandite alghindadeks kinnitati vastavalt 130 000 krooni ja 80 000 krooni; puudega isikutele määrati hooldajad ja hooldajatele hooldajatoetusi;

MTÜ Arengu Helin poolt esitatava projekti „Koduküla korda“ II kaasfinantseeringuks eraldati 2500 krooni, MTÜ Suure-Jaani Sulgpallklubi poolt esitatava projekti „Spordipisik nakatab kaasfinantseeringuks eraldati 3002 krooni ja MTO Ivaski ja Lemmakõnnu Külaseltsi „Rukkilill“ poolt esitatava projekti „Lubjassaare külaplatsi parendamine ja külade päevade korraldamine“ kaasfinantseeringuks eraldati 2500 krooni;

OÜ Sandrebyle anti nõusolek värskes kala ja kalatoodete kauplemiseks Olustvere kaupluse juures, Olustvere raudteejaama juures, Kõidama külas, Suure-Jaani turul ja Mudiste kaupluse juures;

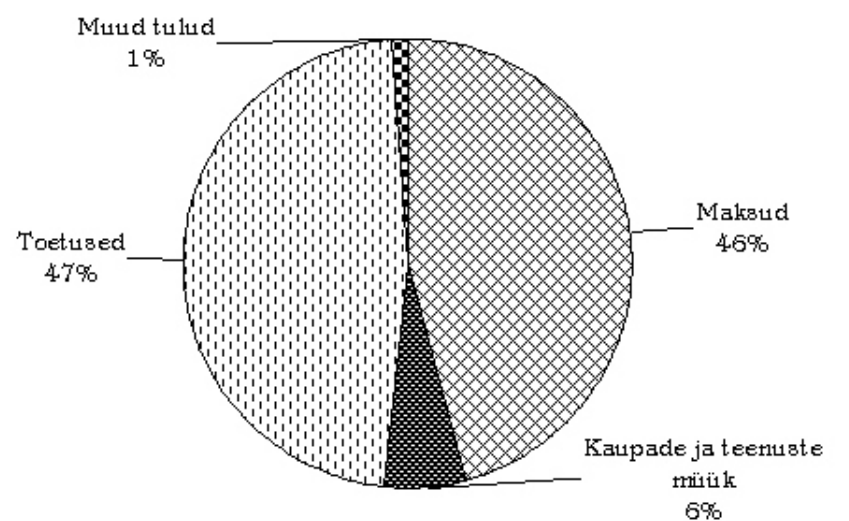
nõusolek anti Kurnuvere külas Naanuri talu korraldatud jäätmeveoga mitmeliitumiseks;

Ain Pollmannile tagastati õigusvastaselt võõrandatud maa;

kirjalik nõusolek anti Sürgavere külas Laane kinnistul kuivendusrajatise (veehoidla) püstitamiseks;

kehtestati Suure-Jaani valla otstude korraldamise eeskiri.

TULUD 2009	Eelarve
Maksud	37 900 000
Tulumaks füüsilistelt isikutelt	33 300 000
Maamaks	4 600 000
Kaupade ja teenuste müük	4 724 870
Riigilõivud	270 000
Kaupade ja teenuste müük	4 454 870
Haridusasutuste majandustegevusest	3 313 370
Lapsevanema osa lasteaia toitlustamisel	512 820
Lapsevanema tasu lasteaia koha eest	384 550
Koolitoit	95 000
Kooli baar	400 000
Kooli omatulud	666 000
Huvikool	80 000
Õpikute, raamatute, töövihikute eest	40 000
Teistelt omavalitsustelt	1 135 000
Kultuuriasutuste majandustegevusest	503 500
Kultuurimaja tasulised teenused	157 000
Raamatukogu tasulised teenused	5 000
Muuseumi tasulised teenused	4 500
Ajalohetulu	17 000
Suure-Jaani KM. muusikafestival	320 000
Laekumine spordi- ja puhkeasutuste majandustegevusest	380 000
Noorsooüritused ja projektid	157 500
Laekumised elamumajandusest	68 500
Üüritulud	68 500
Laekumine üldvalitsemisasutuste majandustegevusest	10 000
Tasu äritegevusega tegelemise loa eest	2 000
Muu kaupade ja teenuste müük	20 000
Kantseleiteenuste tasu	
Eespool nimetatud kaupade ja teenuste müük	20 000
Toetused	39 114 182
Sihtotstarbelised toetused jooksvateks kuludeks	0
Toetused riigilt ja riigiasutustelt	818 803
Põllumajandusministeerium	100 000
Rahandusministeerium	92 070
Vabariigi Valitsuse reserv riigikantselei	35 837
	590 896
Toetused muudelt valitsussektori avalik õiguslikelt isikutelt	157 500
Toetused valitsussektorisse kuuluvatel sihtasutustelt	433 396
Sihtotstarbelised toetused põhivara soetamiseks	6 340 479
Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	2 900 000
Toetused valitsussektorisse kuuluvatel sihtasutustelt	3 440 479
Vabariigi Valitsus KOKKU	31 954 900
Tasandusfond õ§11lg 1	11 621 000
Tasandusfond õ§11 lg 2	20 333 900
Eraldised haridustoetusteks	18 978 480
Toimetulekutoetus ja hooldajatoetus	192 100
Vabariigi Valitsus s.h Koolitoit	1 163 320
Muud tulud	974 000
Materiaalsete ja immateriaalsete varade müük	325 000
Muude materiaalsete põhivarade müük	300 000
Muude põhivarade müük	25 000
Tulu varadelt	588 000
Intressi- ja viivisetulud hoistelt	480 000
Intressi- ja viivisetulu hoistelt	470 000
Intressi- ja viivisetulu hoistelt	10 000
Rendi- ja üüritulu mittetoodetud põhivaradelt	108 000
Laekumine vee erikasutuselt	58 000
Maa-ainese kaevandamisõiguse tasu	50 000
Trahvid	0
Saastetasu	61 000
Muud laekumised	0
TULUD KOKKU	82 713 052
MUUD NÄITAJAD	
Peamised finantsvarad	4 602 036
Vaba jääk	4 602 036
KOKKU TULUD JA FINANTSVARAD	87 315 088

2009. aasta eelarve

KULUD 2009	
Kulude jaotamine tegevusalade järgi	Eelarve
Üldised valitsussektori teenused	10 405 855
vallavolikogu	333 480
vallavalitsus	6 540 550
reservfond	1 649 472
valimised	50 000
muud üldised teenused	399 953
muud üldised valitsusektori teenused	632 400
valitsusektori võlteenindamine	800 000
Avalik kord ja julgeolek	4 000
päästeteenused	4 000
Majandus	5 805 000
turism	5 000
maanteetransport	5 800 000
Keskkonnakaitse	1 747 470
jäätmekäitlus	704 000
haljastus	988 470
muu keskkonnakaitse	55 000
Elamu- ja kommunaalmajandus	3 451 633
elamumajanduse arendamine	63 500
tänavavalgustus	1 903 330
veevarustus	1 080 858
kalmistu	403 945
Tervishoid	39 764
kindlustamata isikud	39 764
Vabaaeg, kultuur	11 742 718
Sürgavere spordihoone	1 414 900
sporditegevus	550 270
noortekeskused	377 757
noorsoo- ja vabaaja üritused	588 200
Vastemõisa Raamatukogu	335 590
Suure-Jaani Linnaraamatukogu	772 170
Sürgavere Raamatukogu	282 637
Olustvere Raamatukogu	222 540
Tääksi Raamatukogu	190 630
Paala Rahvamaja	1 102 398
Vastemõisa Rahvamaja	1 504 502
Suure-Jaani Kultuurimaja	1 653 078
Sürgavere Kultuurimaja	355 020
Huvikool	1 137 231
muuseum	119 760
kultuuriüritused	517 030
seltsitegevus	480 000
ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	139 005
Haridus	60 901 658
Vastemõisa Lasteaed Päevalill	1 622 610
osalemine lasteaiakuludes	750 000
Suure-Jaani Lasteaed Sipsik	1 538 366
Olustvere Lasteaed Piilu	12 992 883
Kõidama Lasteaed Traksik	1 395 660
Kildu Põhikool	5 887 837
Sürgavere Lasteaed-Põhikool	5 952 215
Olustvere Põhikool	4 257 344
Tääksi Põhikool	4 376 137
Suure-Jaani Gümnaasium	17 294 606
Osalemine koolide kuludes	2 700 000
õpilasveo liinid	2 045 000
muud haridusüritused	89 000
Sotsiaalne kaitse	5 416 990
puuetega inim. sots. asutused	200 000
muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	2 381 860
eakate sotsiaalhoolekande asutused	570 000
muu eakate sotsiaalne kaitse	480 640
muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	1 421 437
riiklik toimetulekutoetus	363 053
KOKKU KULUD	99 515 088
FINANTSEERIMISTEHINGUD	
Kohustuste suurenemine	15 100 000
antud laenu tagasimak(+)	100 000
laenu võtmine	15 000 000
Kohustuste vähenemine	2 900 000
võetud laenu tagasimaks muud residendid (-)	2 900 000

Paberil valijakaardi asemel saab tellida e-teate

Riigiportaalis www.eesti.ee saab tellida e-valijakaardi. See tähendab, et valijakaart saadetakse paberi asemel e-posti teel ning tellimus jääb kehtima ka kõikideks järgmisteks valimisteks.

Sel aastal toimuvad Eestis kahel valimised. Juunis valitakse uued esindajad Euroopa Parlamendi ning oktoobris kohalike omavalitsuste volikogudesse. Valimiste eel on riigil kohustus saata kõigile hääleõiguslikele valijatele valijakaardid. Kes paberil valijakaarti ei taha, saab riigiportaalis tellida elektroonilise teate ehk e-valijakaardi.

E-valijakaardi tellimine riigiportaalist on lihtne toiming, mil-

leks kulub vaid mõni hetk. E-valijakaart täidab sama ülesannet, mis paberkaart. Seda ei pea välja printima ega valimisjaoskonnas hääletamiseks kaasa võtma. Valijakaart annab üksnes teavet selle kohta, kus, kuidas ja millal on võimalik hääletada. Kas hääletatakse internetis või jaoskonda kohale minnes, jääb iga valija enda otsustada.

Siseministerium koostab selle aasta 7. juunil toimuvate Euroopa Parlamendi valimiste valijate nimekirjad 8. mai seisuga ning alustab valijakaartide saatmist 12. maist.

E-valijakaardi saamiseks tuleb siseneda riigiportaali ning suunata riiklik e-post (...@eesti.ee)

isiklikule, tavapäraselt kasutatavale e-posti aadressile. Need inimesed, kellel on aadressi suunamine juba seadistatud, saavad riigiportaalis elektroonilise valijakaardi valiku vastava märkega kinnitada.

Enne valimisi tuleks riigiportaalis üle vaadata ka oma elukoha andmed, sest nende alusel määratakse valijale valimisjaoskond. Juhul kui rahvastikuregistris kajastuvad elukoha andmed ei vasta tegelikule elukohale, saab andmete muutmiseks esitada uue elukohateate. Seda saab samuti kiiresti ja mugavalt riigiportaalis teha.

Lisainfo valimiste teemal: <http://valimised.err.ee/>

Odav plastik?

Hambaharjakarp, singipakk, puudritoos ... argipäev koosneb materjalist, mis peatamatult hävitab meie elukeskkonda. See käepärane, odav ning mugav plastik näitab oma oelat iseloomu ka Vaikse ookeani põhjaosas, kuhu on moodustunud kaks ujuvat tohtu suurt prügmäge. Üks neist algab California läänerrannikult ja teine on mõnesaja kilomeetri kaugusel Jaapani rannikust. Kokku on nendel parvedel sada miljonit tonni jäätmeid, kus ujub lõpmatu vaibana kilekotte, pudelikorke, kirjutprügi. Plastikprügi tõttu surevad tuhanded vaalad, delfiinid, hülged, kilpkonnad ja linnud igal aastal aeglast ning piinarikast surma. Plastmassist asjad ei lagune nagu looduslikud materjalid, vaid päikesevalgus ja lainetus lagundavad plastiku peenteks tükkideks. Vaikse ookeani jäätmete keeristes on plastmassi helbeid juba kuus korda rohkem kui planktonit. Plastmass kogunebki tasapisi kalade organismi ja lii-

gub toiduahelaski hoogsalt edasi, sest kalade kaudu jõuab plast lindude seedeelunditesse.

Rahvusvahelise keskkonnaorganisatsiooni Greenpeace arvestuse kohaselt kõigest igal aastal toodetud sajast miljonist tonnist plastmassist jõuab 10% merre.

Homme võib seesama plast olla praes meigi taldrikul.

Et sellist kurba statistikat vähendada, tuleks olla eelkõige keskkonnasõbralikum ja prügi nii palju mitte tekitada. Kuidas siis oleks võimalik plastiteket vähendada ning seda säästlikumalt tarbida? Alljärgnevalt mõned näpunäited:

1. Väldi liigset pakendamist. Võimalusel osta suuremas koguses ja loobu tarbetust topeltpakendamisest.

2. Pudelitaara on igati loodusõbralikum kui minemavisatav tetra-, plast- või kilepakend.

3. Jälgi, et toote pakend kuuluks tagasi korjatavate pakendite nimistusse.

4. Eelista paberpakendit kilepakendile ja kilepakendit plastpakendile.

5. Ära viska koju kogunenud kilekotte niisama ära, kasuta neid korduvalt.

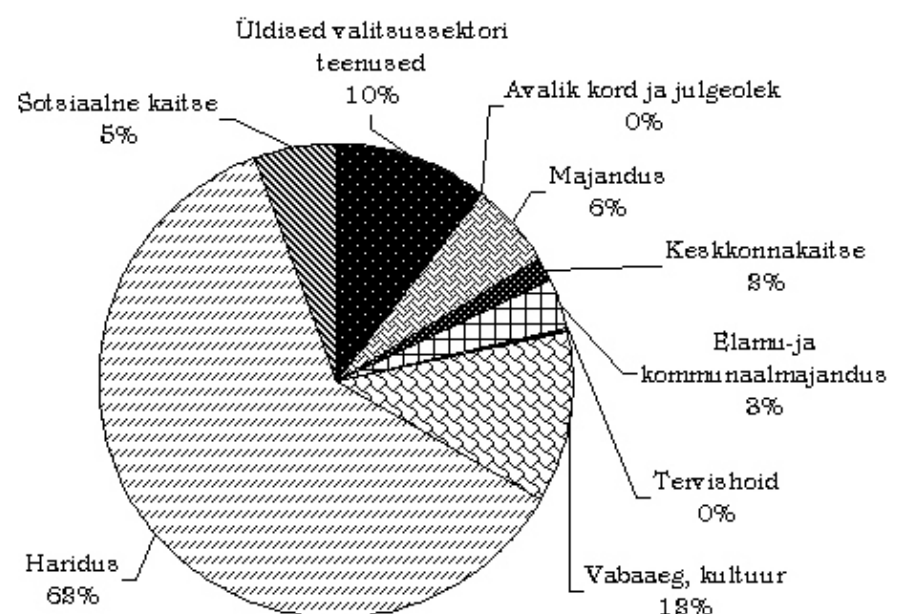
6. Väldi kaupu, kus toiduained on pakendatud õhukesele vahtplastist alusele portsjonitena.

7. Väldi ühekordse kasutusega plastik- ja pappnõusid.

8. Loobu kauba koju viimiseks poes pakutatavast kilekotist, mille arv kasvab peale igat poes käiku. Kasuta parem korduskasutusega riide- või paberkotti. Müügile on tulnud ka biolagunevad kotid.

9. Ole leidlik. Ka paljud näiliselt ühekordseks tarbimiseks või pakendiks mõeldud asjad on uuesti kasutatavad. Näiteks saab pooleks lõigatud plastpudelist edukalt teha topsikuid taimede ette kasvatamiseks, plastikkarpe saaks näiteks kasutada naelade või muu hoidmiseks.

Daisy Alatare
KEJHK teabespetsialist

* Too ei ole raha, mis pakutas; too om raha, mis kätte andas

* Rikkad ei räägi kunagi rahast, nemad mõtlevad rahast kui pahast.

* Kopik ka raha ja lutik liha

Eesti vanasõnad

Tääksi noorte edu

Oktoobris Eesti Seksuaaltervise Liidu poolt välja kuulutatud noorte loovtööde-konkurss „Maailm meie ümber“ leidis endale 26. veebruaril värvika arutelu saatel ootuspärase lõpu - 82 laekunud töö seast valiti välja 9 võitjat kolmes vanusegrupis: 4.-6. klass, 7.-8. klass ja 9.-12. klass.

7.-8. klasside seas läks kolmas koht Enely Lohule ja Hanne-Liisa Hiiemäele Tääksi Põhikoolist, kelle tööks oli tähendusrikas „Planeet Saast“.

Auhindadena pani Eesti Seksuaaltervise Liit välja igale esikohale elektroonikapoe kinkekaardi väärtuses 2000 krooni, teistele kohtadele elektroonikapoe kinkekaardi väärtuses 1000 krooni ning kolmandatele kohtadele raamatupoe kinkekaardid väärtuses 500 krooni. Konkursi üldvõitja saab lisaks võimaluse osaleda augustis Ungaris Balatoni ääres toimivas noortelaagris.

Lisaks anti välja ka kolm eriauhinda. Arengukoostöö Ümarlaud andis eriauhinna Tääksi Põhikooli poistele Martin Kabaneni ja Elvis Ländsi kollaažile

„Tervisehoiule 1 miljon“. „Autor valis tõeliselt globaalse teema ning tõi ilmekalt välja sellega seonduva globaalse ebaõigluse,“ põhjendas AKÜ poliitikaekspert Evelin Andrespok eriauhinna välja panekut ning lisas, et töös ei jäänud puudu ka kunstilist leidlikkust.

Auväärt žüriisse kuulusid ja raskeid otsuseid langetasid reklaamiteadlane Linnar Priimägi, ESTL-i juhatuse liige Eha Rüütel, Arengukoostöö Ümarlauda poliitikaekspert Evelin Andrespok, Eesti Noortühenduste Liidu avalike suhete spetsialist Meelika Jürisaar ning Eesti Kunstiakadeemia tudeng Kristin Orav.

Peatselt selguvad ka sama konkursi raames laekunud uurimistööde võitjad. Esimese koha auhinnaks saab osalus noortelaagris Balatoni järve ääres, teise koha auhinna, kruuisi kahele Stockholmi, on välja pannud Tallink ning kolmas koht saab auhinnatud Rahva Raamatu raamatupoe kinkekaardiga.

Maarja Maiste
Eesti Seksuaaltervise Liit

Kildu koolis kõneldi küüditamisest

24. märtsil koolipere üldkogunemisel kõneles ajalooõpetaja Heli Rahnu 1949. aasta 25. märtsi küüditamisest. Külla oli tulnud ka Kadri Vollmann, kes 9-aastasena pidi koos emaga võtma ette kannatusterohke Siberitee. Isa oli tal juba

Siberis. Detailiderohke ja emotsionaalne jutt köitis lapsi ning aitas neil ette kujutada kogu tolle aja õhustikku ja Eestimaal valitsenud olukorda.

Enn Siimer

Kadri Vollmann ja Heli Rahnu

FOTO: Enn Siimer

Talvine perepäev Ruunaraipe luidetel

Ruunaraipe oma imeilusate luidega asub Lubjassaare lähistel ning on üks mõnusamaid paiku, kus saab meeleolukalt liugu lasta ja vastlapäeva tähistada.

22. veebruari tõeliselt mõnus ja päikeseline talveilm ning kohev lumevaip meelitasid lumäele arvukalt lapsi ja noori Ivaski ja Lemmakõnnu külast. Tuldi koos pere ja sõpradega, et veeta ühiselt üks mõnus talvepäev looduses.

Tegime lõket, pidasime plaane kevadeks, lasime liugu ning korraldasime meelelahutuslikke mängu. Lapsed lustisid kelguga sõites, kuid kõlbas ka muistne ja levinud komme - püksitagumiku peal liulaskmine.

Tore on tõdeda, et mäel kelgutades on igas täiskasvanus peidus väike laps, kellele pakub vastlapäev palju rõõmu, rääkimata siis lastest, kes nautisid seda täiel rinnal.

Suur tänu Lindale, Tiiale ja Aidele, kes valmistasid kuuma tee ja töid kohale maitsvad kuklid.

Järgmine külarahva ühine kokku-

saamine toimub jüripäeval Murru pärnade juures.

külaseltsi juhatuse nimel
Tiiu Umal

Kääri talu perepoeg tõestas, et pildil olev abivahend kõlbas peale ujumise veel ka pikima liu tegemiseks

FOTO: Tiiu Umal

Suure-Jaani Gümnaasiumi tegemistest

Klassidevaheline võrkpalliturniir on selleks aastaks lõppenud. I koha pälvis võistkond, kuhu kuulusid kooli töötajad ja õpetajad, neile järgnesid 12.b ja 12.a klass.

Maakonnas on väga pikkade traditsioonidega Kalmetu luulepäev, millest võtsid sel korral osa Suure-Jaani Gümnaasiumist Kärolyn, Riin, Sirkka ja Karmen. Kohapeal kirjutati luuletusi, millest antakse järgmisel aastal välja luulekogu. Kalmetul olid luulesõbrad koos 27. veebruaril.

2. märtsil toimus Viljandi Spordihooes maakondlik etapp sarjast „Tähelepanu Start!“, kus kooli võistkond saavutas III koha. Tegu on võistlusega, mis koosneb erinevatest teatevõistlustest. Kooli esindasid Kertu, Katrin, Marten ja Mihkel 2. klassist; Laura, Kristel, Joonas ja Marten 3. klassist; Laura, Kätlin, Marti ja Margus 4. klassist ning Mailiis, Kertu, Magnus ja Jan-Erik 5. klassist. Lapsi juhendas Reet Mutso.

4. märtsil olid parimad eesti keele tundjad 5.-9. klassini oodatud Valuoja Põhikooli Õigekirjapäevale. Igast koolist võis osaleda kuni kolm õpilast. Kõik meie kooli esindanud õpilased olid väga tublid - Nils-Holger Sova saavutas 6. klassi arvestuses III koha (õpetaja E. Kõvatomas) ning Kadri Johanson 7. klassi ja Kerttu Pakkonen 9. klassi arvestuses I koha (õpetaja S. Urbel).

Viljandimaa võrkpalli Miniliiga kohtumised toimusid Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas 4. ja 5. märtsil. Suure-Jaani lapsed pärjati mõlemal päeval hõbemedalitega. Võistkonda-desse kuulusid Kaspar, Eduard, Olger, Kevin (6. kl), Jan-Erik ja Kristjan (5. kl) poistest ning Arnika, Kate, Edith, Kaia, Genel (6. kl) ja Jorine (5. kl) tüdrukutest. Juhendaja Erla Soots.

Meediamulli viimane maakondlik voor toimus C. R. Jakobsoni nimelises Gümnaasiumis. X klassi võistkond pidi paraku tunnistama kõikide teiste koolide paremust ning üldarvestuses edestas Viljandi Maagümnaasium meid vaid 1 punktiga - meile kuulub 4. koht.

Emakeelepäeva tähistasime järgmiste sündmustega: algklasside õpilased kujundasid oma vanaemade nimed ning koos õpetajate abiga valmis töödest tore näitus. Põhikoolis viis õpetaja Sirje Urbel läbi viktoriini. Neljapäeva hommik algas emotsionaalse luuletunniga eesti luulest, mille sisustasid 12.a klassi õpilased koos emakeeleõpetaja Ene Kõvatomasega. Luulehommikuga anti meile teada, et nende kooliaeg koos meiega on veel vaid 25 päeva pikkune. Ees ootab pingeline eksamiperiood ja lõpuaktus.

des Oskar Lutsu „Nukitsamehe“. Tegu oli näiteringi selle õppeaasta esietendusega. Siis oli lava televisiooni päralt, sest pealinnast oli saabunud preili Tuuli Roosmaa koos külalistega saatel „Mamma Mia“. Teleshov taga olid 9.a klassi tüdrukud. 6. klass pakkus oma versiooni Shrekist ning 7. klass etendas „Karupoeg Puhhist“ Iiali saba kadumise ja leidmise loo. Abiturientide näiteringi esituses nägime katkendit Oskar Lutsu „Kapsapeast“. 10. klass lahendas oma esinemise kõige modernsemalt. Nimelt saime näha lugu „Romeost ja Juliast“ tänapäevases võtmes. Nimitegelaste SMSid liikusid laval ja me kõik saime neid lugeda. Viimasena tuli esitusele 8.b klassi nägemus „Kolmest põrsakesest“.

Romeo 10. klassist

13.-14. märtsil toimusid Viljandis Kalevi Kooliliiga Vabariiklikud võrkpallivõistlused 6.-9. klassi poistele, kus meie võistkond saavutas III koha. Võistkonda kuulusid Raigo Koodres, Ott Toomsalu, Janno Rannala, Karl-Jürgen Kivi, Deivys Tirmaste (9. klass), Riho Domberg, George Vainaru (8. klass) ja Johan Urbel ja Karl Kangur (7. klass). Juhendaja Erla Soots.

Antti Everti lauatennise õpilased on viimastelt võistlustelt toonud koju mitmeid häid kohti. 8. märtsi võhma etapilt I koht Tanel Stern (P15) ja Asser-Auris Kees (P11) ning 4. koht Joonas Simuste ja 5. koht Timo Siim. Järgmine võistlus toimus 15. märtsil Viljandis ja seal saavutas Tanel Stern indivi-

Emakeel e viktoriin

FOTOD: Marge Johanson

August Kitzbergi Gümnaasiumis tähistati maakondlikku gümnaasiumiõpilaste emakeelepäeva. Sealsel ortograafiakonkursil saavutas väärrika II koha Villem Voormansik 11.a klassist (õpetaja S. Urbel) ja 5.-6. koha Marta Särk 12.a klassist (õpetaja E. Kõvatomas).

III veerandi viimane päev oli koolis teatripäev, kus kõikidel klassidel (5.-12.) oli võimalus etlemisega koolikaaslasti rõõmustada. Otsa tegi lahti 5. klassi näitering, esita-

duaalarvestuses 7. koha ning paaristurniiril II koha - seda koos Viljandi noormehega. Tulemuseks on läbi aegade esimene medal Eesti meistrivõistlustelt lauatennises Suure-Jaani mängijale. Neljanda koha saavutas Tanel Stern 21. märtsil Paikuse võistlusel P15 vanuseklassis.

Marge Johanson
Suure-Jaani Gümnaasiumi huvijuht

Teemaa-alade ja tee kaitsevööndi korrashoid

Viljandi maakonnas teostab riigimaantee hooldetöid hooldepingu alusel Sakala Teed OU. Teehooldetööde hulka kuulub ka teemaa-alade korrashoid ja teede liikumiskoridori liigeldavana hoidmine. Nende nimetatutega seonduvad probleemid, mida püüan selgitada.

Esmalt mõned mõisted ja punktid TEESEADUSEST, mis määravad ära kohustused ja vastutuse riigiteedega piirnevate kinnistute omanikele. Kellel on interneti kasutamise võimalus, saab Teeseadusega Maanteeameti kodulehel tutvuda.

§3 TEEA

Teemaa on maa, mis õigusaktidega kehtestatud korras on määratud tee koosseisus olevate rajatiste paigutamiseks ja tehohoiu korraldamiseks (reeglina kuulub see maa riigile ja on eraldi maaüksus). Selgituseks - kõrvalteedel (s.o enamus kruusateid) on teemaa laius valdavalt 15 m (tee teljest 7,5 m) Seda osa me ka hooldame (niidame üks kord aastas), kui ei ole segavaid asjaolusid (karjaaed, põld, mets jne). Tugi- ja põhiteedel on teemaa laiem ning muutuva laiusega (valdavalt on niidetud ja ei ole võsastunud).

§13 TEE KAITSEVÖÖND

1) Tee kaitseks, tehohoiu korraldamiseks, liiklusohutuse tagamiseks ning teelt lähtuvate keskkonnanakahjulike ja inimesele ohtlike mõjude vähendamiseks rajatakse tee äärde kaitsevöönd.

2) Riigimaantee kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on 50 m.

TEEGA PIIRNEVATE MAADE OMANIKE KOHUSTUSED:

§32 p.1 ütleb järgmist: Teed ja teekaitsevööndit **kahjustada ja ristutada on keelatud**. Tee omanik ja teekaitsevööndi omanik võivad nõuda tee või teekaitsevööndi kahjustajalt või risustajalt tehohoiu kulude katteks hüvitist.

§36 Tegevus teel ja tee kaitsevööndis

2. Tee kaitsevööndi maa omanik on kohustatud kaitsevööndis **hoidma korras teemaaga külgneva kaitsevööndi maa-ala ja sellel paikneva rajatise ning kõrvaldama või lubama kõrvaldada nähtavust piirava istandiku, puu, põõsa või muu liiklusele ohtliku rajatise**. Ta peab võimaldama paigaldada teega külgnevale kaitsevööndi kinnistule talihoolde töödeks ajutisi lumetõkkeid, rajada lumevalle ja kraave tuisklume tõkestamiseks ning paisata lund väljapoole teemaad, kui nimetatud tegevus ei takista juurdepääsu tema elukohale ja varale.

JÄRELEVALVE

Vastavalt Teeseadusele §39 on õigus teha ettekirjutusi eelpool nimetatud nõuete täitmata jätmisel Maanteeameti ametnikul riigimaanteehooldel, kohaliku omavalitsuse volikogu volitatud ametnikul kohalikul teel ja politseiametnikul nii riigimaanteehooldel kui ka kohalikel teedel.

VASTUTUS

§40/4 TEE KAITSEVÖÖNDI KORRAHIOU NÕUETE RIKKUMINE

1. Maa omaniku või valdaja poolt tee kaitsevööndi või sellel asuva rajatise korrashoidu nõuete täitmata jätmise eest või tee kaitsevööndi

kahjustamise või risustamise eest karistatakse rahatrahviga kuni 100 trahviühikut (6000 krooni).

2. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik - karistatakse rahatrahviga kuni 30 000 krooni.

Need on seaduses ettenähtud võimalused, Sakala Teed OU-1 tehohoiutööde teostajana on võimalus teha vastav avaldus Teeseaduse §39 nimetatud institutsioonidele. Loodame, et seda kasutada ei tule ja probleemid saavad mõistliku lahenduse.

Nüüd probleemidest, mis raskendavad teehooldust ja põhjustavad täiendavaid tehohoiukulusid.

1. Teemaale ja teele kukkunud ning kukkumisohtlikud puud (mille olemasolu on tingitud teekaitsevööndi mitte korrasolekust) ning ülekasvanud hekid, üksikud puud ja alleed, mis takistavad liiklust teel ja hooldust maa-alal, peab ära koristama maomanik, kellele kuulub teekaitsevööndis olev maa.

2. Iga talu juures peaks maomanik kriitilise pilguga üle vaatama teeäärseid puud ja ülekasvanud hekid. Need, mis segavad liiklust ja nähtavust ning on ohtlikud kuivanud okste kukkumise näol, tuleks maha võtta.

3. Palume maomanikel jälgida elektrikarjaste ja karjaaedade paigaldamisel teema-ala piire, et mitte takistada teehooldetööde tegemist. Vastasel juhul peate ise karjaaia ümbruse niitma. Samuti palume ära koristada vanad kasutamiskõlbmatud karja-aiad.

4. Piirimärgid. Riigiteega piirnevate kinnistute piirimärgid peavad olema nähtavad ja hooldatud, et nad ei saaks niitmisel kahjustatud ega kahjustaks ka niidukit.

Et teha oma kinnistu piires riigitee ääres eespool nimetatud met-satöid või kui on täiendavaid küsimusi segavate objektide kohta, võtke palun ühendust kohaliku teemeistriga. Enno Siiliga saate telefonil 515 1274 kokku leppida töö teostamise meetodid, et saaks tagatud ohutus liiklusele.

Kuna kevad on käes ja põllutööd varsti algamas, tuleb ära mainida ka eelmistel aastatel asetleidnud probleemid:

põlluharimise käigus kive ja muud põllult leitud ei tohi paigutada teemaale;

põlluharimise käigus mitte kahjustada teekraave;

ei tohi sõita suvalisest kohast teelt põllule ja tagasi, selleks on maha söidud;

ei tohi käia masinaga ümber põrramas riigiteel;

ei tohi vedada mulda, pori, sõnnikut teele;

ei tohi sõita lintraktoriga kattega teel.

Nimetatud tegevused on kõik Teeseaduse §32 alusel keelatud ja õigusvastased tegevused.

Lõpetuseks üks hea näide koostööst sellel kevadel. Nimelt korras Üde külaselts Üde riigitee äärde kunagi 1990. aastatel kohalike entusiastide poolt istutatud allee, mis oli tänaseks suureks kasvanud ja oksad otsapidi teel liiklust takistamas. Suur tänu tehtu eest! Kena kevadet ja koostööd soovides

**Heino Tikker
Sakala Teed OU
tootmisjuhataja**

Võivaku - Kuhjareve tee äärest hooldamata kaitsevöönd, kus puud on metsast kukkunud teemaale

Mida katel keedab, seda suu sööb

nasõnadega on tegemist:

1. Eksponentsiaalne treeningmanöövril, lineaarne relvastatud konfliktis.

2. Lollusega opositsioonis olev isik läheb kriisiolukorras kompromissile.

3. Primaarne on väike lendav objekt esijäseme haardes, kui suurem aviaator hoonet katval moodustisel.

4. Aja lineaarne kulgemine kõrvaldab kõik keha pinnale tekitatud valusad moodustised.

5. Esmaste seedenõrede eritamine tarvitatud tarbeveevõtukohta on ebasoovitav uue samalaadse valmimise.

Järgnes vanasõna pantomiimimäng. Vana karu tantsima ei õpetata, aga noort küll. Esialgselt kohmetusest võitu saanud, hakkasid õpilased üha julgemalt ennast väljendama ja äraarvamine läks ladsusalt. Ka kõige raskemad vanasõnad osati kaaslastele selgeks mängida. Kuidas metsa hõikad,

nii see sulle vastab!

Kava kohaselt pidi järgmine esineja olema lastekirjanik Heiki Vilep. Kuid selgus, et õnnetus ei hüüa tülles: kirjanik lamas kõrges palavikus haigeveed. 1. klassi poolt selgeks õpitud tervituskava külalisele kuulaskime ikkagi, sest parem pool muna kui tühi koor.

Vabanenud aja täiteks olid eesti keele õpetajal paljundatud põnev ristsõnad. Aga iga punane mari ei ole maasikas. Selgus, et ka vanemate klasside õpilastel tuli kõvasti pead murda. Emakeelepäeva ürituse lõpetuseks laulis kogu kool laulu „Raamat, raamat“ tuntud viisil „My Bonnie Lies Over The Ocean“: Iga emakeelepäeval osaleja sai kaela õpilaste endi meisterdatud medali. Mõnele jagus medaleid enamgi kui üks, ikka vastavalt sellele, et kuidas töö, nõnda palk.

Vastused tekstis „euroopa liidu keeles“ esinenud vanasõnadele leiate leheküljelt 7.

Tiina Jaeski

Emakeelepäeval Olustvere Põhikoolis

FOTO: Erakogust

Lapsed ja raamatukogu

Suure-Jaani linnaraamatukogu lasteosakonnas tähistasime märtsikuus nii emakeelepäeva kui ka rahvusvahelist jutuveestmise päeva.

Emakeelepäeva pühitsesime koos Suure-Jaani lasteaia „Sipsik“ lastega. Lapsed lugesid väga tublilt ette luuletusi ja etendasid „Jussikese seitse sõpra“ ning mängisime ka lahedaid lau-lumänge.

Selle aasta jutuveestmise päeva teemaks oli „Naabrid“ ja nii me otustasimegi kutsuda külla jutuveestjaks naabri Jüri Hanseni vallavalitsusest ja juttu kuulama naabrid lasteaia. Lapsed joonistasid pärast ka vahvaid pilte.

Õhtusele jutuveestmisele kutsusime jutuveestjaks Anu Kivi, kes jutustas põnevaid rahvajutte ja laulsime rahvalaule Eda Saaremetsa kandlemängu saatel. See oli üks tore ja südantsoojen-

dav päev, mille lõppedes tõesime, et hea on vahel aeg maha võtta ning üksiteisele juttu vesta, sest juttu aitavad igasugustest asjadest palju kergemini üle saada.

Aitäh kõigile!

Kaire Sülla

Jüri Hansen raamatukogus lastele sellest ajast rääkimas, kui tema nendevanune oli

FOTO: Piret Luup

Kirik muutub nähtavamaks

Ühest töökavast, mis võib puudutada kohalikke inimesi laiemalt kui vaid koguduse liikmeid.

Põlispuud kirikuõuel seostavad paljude jaoks mälestuste ja tähtpäevade, aga ka harjumuspärase vaatega kirikule ja kirikumäele. Osa puud on lähematel aastatel ometi **tarvis maha võtta**. Miks?

Esmalt on seda vaja kiriku kui ehitise säilimise huvides, hoone sisekliima parandamiseks. Iga kirikulist puudutab see sedavõrd, et ajalooliselt on päike sajandite keskel vanu müüre kütnud palju vabamalt kui viimasel sajal aastal. Vahtrad ja kastan edela- ja lõunaküljes piiravad soojuse salvestumist ja soodustavad hallituste võimutsemist, liigniiskust. Miks on *kirikus alati külm*? Seda vähemalt väidetakse, kui juttu on kirikusse tulemisest, kontserdi korraldamisest vms. Lootust on saada suvesoojus sisse kiiremini, kui päikese eest puud kaovad. Viljandi

Pauluse koguduse õpetaja igatahes kinnitab, et sealses kirikus saavutas kiriku sisetemperatuur toasoojuse taseme puude mahavõtmise järel juba mais - enne nende varjus alles augustiks. Ideaali saavutaksime küll alles koostöös kalmistu põlispuude piiramisega, mis samuti osalt kirikut varjavad.

Kirdenurga puudetukk käärkambri juures on kirikule liialt lähedal, takistab tuuli, võib kaela kukkuda ja segab vaateid järve vastasküljelt. Mõni puu on ka haige, mõni küpsuse mõttes valmis.

Kindlasti hoiame alles kase, pärnad (neid küll tuleb ilmselt piirata-kärpida, selles oleks asjatundjate hea nõu teretlunud), pihlakad, kirsipuu, kolm tamme. Lehis pole enam kuigi ilus - kui võrrelda kasvõi teisega, mis kasvab järve ja kiviaia vahel. Puid võiks juurdegi kasvatada, küll aga liike, mis ei muutu ohtlikuks või kahjustavaks. Kogunud haljastaja abi on teretlunud.

Nüüdseks on olemas raieluba kooskõlastustega nii muinsuskaitse kui vallavalitsuse poolt.

Loodame, et vaade kirikule muutub avaramaks ja mõjukamaks, õine valgustus tõuseb paremini esile. Samuti loodame, et kirikus on senistes soojem ja kuivem juba kevade lõpul.

Kevadistes koristustöödes ootame ja kutsume kaasa lööma kõiki, kellele läheb korda meie linna kõige esinduslikum paik - nii see ju vähemalt peaks olema? Palume jälgida toimuvat - abi kuulub väga ära pärast puudelangatust, okstekoristusel. Aprilli laupäeval mõõduvad kirikuõue korrastades, maikuus muinsuskaitse talgupäeval tahame toimetada kirikumõisa aia ja hoone kallal.

Kui pakkuda oleks pigem head nõu kui abi tööjõus, kutsume osalema **koguduse arengukava koostamisel**. Kuidas toimiks ideaalne kogudus oma vaimsete ja materiaalsete varadega siinset kogukonda ja Eesti inimesi teenides kõige paremini ja kuidas ideaalini jõuda? Kõik head mõtted on vaja koguda ja sõeluda.

**Merike Saaremets
koguduse juhatuse esimees**

Hariduslike erivajadustega laste õpetamisest Lahmuse Koolis

1962/63 õ-a avati esmakordselt Lahmuse Algkooli tavaklasside kõrvale abiklassid, kus oli võimalik 26 õpilasel õppida lihtsama programmi alusel. Järgmisel aastal kasvas õpilaste arv 50-ni.

1966. a septembrist õppisid Lahmuse Koolis ainult hariduslike erivajadustega õpilased.

1968. a muudeti kool Lahmuse 8 kl abikooliks, kus õppis 68 õpilast.

1971. a nimetati kool ümber Lahmuse Eriinternaatkooliks. Õpilasi oli üle 120.

Alates 2006. aastast kanname koolipoolset initsiatiivi nime Lahmuse Kool.

Selline on kooli nime ajalugu, kuid ühine on kogu aeg olnud see, et hariduse andmine on toimunud looduskaunis kohas Lahmuse mõisas, mis on igati sobiv õpi- ja arengukeskkond hariduslike erivajadustega õpilastele.

Nende aastate jooksul on kool ellu saatnud üle 700 õpilase. Meie kooli lõpetanud kohtame ehitustöödel ja puutöökojades, õmblejate ja poemüüjatena, sanitarit ja kokaabina, autojuhi ja traktoristina - väga erinevatel elualadel, kuid enamuses väga tublide töötajatena.

Tänaseks on tunduvalt paranenud õpilaste elutingimused. Kui varasematel aastatel elas ühes internaatitoas kuni 22 last, siis uue õpilaskodu valmimise järel jagatakse tuba nelja õpilase vahel.

Möödunud on ajad, kui kraanides voolas vaid külm vesi ja kasutusel olid kuivkäimlad. Õpilaskodus ja võimlas on kasutusel tänapäevased duširuumid ja WC-d. Kaasaegselt on renoveeritud

köök, laienes söögisaal. Meie tublid kokad toidavad lapsi maitsvate ja mitmekesiste toitudega neli korda päevas.

Õpilaste arenguks on loodud järjest paremaid õpitingimusi. Välja on ehitatud nõuetele vastav poiste tööõpetuse klass. Tööharjumuste kujunemine läbi tööõpetuse ja eelkutsõppe rakendamise (15 tundi nädalas) annab õpilastele korraliku ettevalmistuse eluks. Suurem osa õpilastest jätkab peale kooli lõpetamist õpinguid kutsekoolides.

Uus arvutiklass 10 arvutiga on toonud kooli infotehnoloogia kasutamise võimalused.

Omanäolise uue võimla valmimise järel paranesid sportimistingimused. Meie kooli õpilased on esindanud edukalt vabariiki väljaspool Eestit ning vabariigisestelt võistlustelt toonud erinevatel spordialadel koju palju häid kohti.

Koolis toimub mitmekülgne huvitegevus, töötab palju erinevaid ringe. Tulemuslikud on olnud osavõetud vabariiklikest teatri-, laulu- ja kunstifestivalidest. Need on loonud lastel võimaluse leida endas erinevaid ja väga mitmekülgseid andeid.

Koolis töötab südamega tööd tegev, kogenud ja püsiva erialase ettevalmistusega asjatundjatest ühtheoidev ja ühises suunas töötav pedagoogiline kaader.

Meie kool jätkab eesmärgipäraselt ja tulevikku vaadates, et säilitada mõisa kooliteenuse pakkumine erivajadustega lastele ning tagada nende arenguks võimalikult soodsad tingimused.

Evi Putrolainen

Tulevikuplaanidest

Soovime arendada koolis maksimaalselt õppe-kasvatustöö keskkonda ja rakendada paindlikke õppevorme laste arengu toetamiseks. Plaanis on luua Lahmuse Kooli juurde piirkondlik metoodiline keskus, kes nõustab ja konsulteerib kõiki abivajajaid hariduslike erivajadustega laste arengu küsimustes.

Norra (EMP) finantsmehhanismidest ja riigi omafinantseeringuga kokku saime projektiraha 17,5 miljonit krooni. Ajavahemikul 02.01.2009-28.02.2011 tahame selle raha eest renoveerida 3 hoonet: valitsejama ja õpilaskoduks, sepikoja toimetuleku laste majaks ja juustumaja tütarlaste kaasaegseks käsitöömajaks. Lisaks käivitame Lahmuse mõisa peahoone renoveerimise projekteerimise. Kõik hooned viiakse maaküttele. Käesoleva aasta põhiülesanne on lõpetada õpilaste taastuskeskuse ehitamine ja sisustamine. Selleks taotlesime rahad Euroopa investeringute prioriteetse suuna

„Hariduse infrastruktuuri arendamise“ meetme „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamise“ alt.

Lahmuse Kooli arendustegevuse toetamiseks, Lahmuse küla ja piirkonna elavamaks arendamiseks loodi 17. detsembril 2007. aastal MTÜ Lachmese Haridusselts. Tänu MTÜ-le oleme käivitanud projektide rahataotlused järgmistele tegevustele:

Lahmuse mõisa peahoone sajuvee ärajuhtimise projekt;

Lahmuse kooliraamatukogu ruumide renoveerimise projekt;

Lahmuse mõisa idanurga kivi- ja selle all olevate keldrite avauste renoveerimise projekt.

Viimasele järgneb maa-aluste keldrite ja käikude kasutus- uuringute alustamine.

Aitame kaasa õpilaste võimetekohasele arengule, tervise parandamisele, kutsõppe ettevalmistamisele. Et õpilased suudaksid ühiskonnas võimalikult iseseisvalt toime tulla.

Lõpetaksin meie kooli tunnuslausega: „Kui tahad kaugele, alusta lähedalt, kui tahad kõrgele, alusta madalalt.“

Kohtumiseni kokkutulekul!

Heinrich Jürna
Lahmuse Kooli direktor
aastast 2005

Meenutusi kaadri kujunemisest

1962/63. õ-a avati Lahmuse Algkooli juures klassid ka hariduslike erivajadustega (HEV) lastele. Samal ajal hakkas riigis välja kujunema koolivõrk, kus õpetati ainult hariduslike erivajadustega lapsi. Saavutused pedagoogikas, psühholoogias, meditsiinis (psühhiaatrias) tõstasid huvi hariduslike erivajadustega laste õige arendamise ja õpetamise vastu.

Miks HEV lapsed vajavad tingimata erioõpetust? Neid põhjusi ja vajadusi on üsna mitmeid: keskenmäärased, informatsiooni vastuvõturaskused, madalad iseseisva töö oskused, ebakindel ja vähene eneseusaldus, nõrk motivatsioon, suhtlemisraskused, käitumisprobleemid.

1. septembril 1967. a, kui asusin tööle Lahmuse Algkooli direktorina, ei olnud koolis ühtki eripedagoogi. Pedagoogilise kaadri olukord muutus 1968. aastast, mil Tartu Ülikooli ajalooteaduskonna juurde loodi eripedagoogika osakond.

Juba ülikooli eripedagoogika I lennust tuli meie kooli logopeed Kaisa Suvi. 1981. a lõpetas kaugõppes korraga koguni viis õpetajat. Eriharidus õpetas õpetajaid, kasvatajaid arvestama, et kõik lapsed on arenemisvõimelised, kõigil las-

tel on õigus haridusele. HEV laste arendamine on siis edukas, kui last arendatakse võimetekohaselt, igale lapsele lähenetakse individuaalselt.

Käesoleva ajani on Tartu Ülikooli eripedagoogika ala lõpetanud 19 Lahmuse Kooli pedagoogi. Kahju on sellest, et nad kõik ei tööta enam meie koolis. Kuid siiski on meilviid tõeada, et nad jätkavad tööd hariduspolllul õpetajate või direktoritena.

Lahmuse kooli pedagoogilise

kaadri hulgast on edutatud seitse inimest põhikooli, gümnaasiumi või lastekodu juhtideks.

Praeguseks töötavad koolis paljud eripedagoogid ja erinevate ainevaldkondade spetsialistid. Enamus meie koolitõetajad on läbinud eripedagoogika kursused. Kursustel käijad toovad meie kooli uusi ideid ja teadmisi, mida rakendatakse igapäevases töös.

Laine Tõnisson
kooli direktor
aastail 1967-1987

Lahmuse kaadrid aastal 1969

FOTO: Erakogust

Mälestuskillud

Heinrich Oja mälestusteraamatust „Ei me ette tea“ Ilmunud 2008. aastal

Meenutus

Minu haridustee algas sombusel 13. septembril 1937. aastal Taevere valla Lahmuse 6-klassilises algkoolis, kuhu isa mu sõidutas, hall ruun vankri ees.

Mäletan, et esimene klassijuhataja oli energiline naisõpetaja Alver (1939. aastal siirdus ta Saksa- maale). Et ma vabalt lugeda oskasin ja ka arvutamise hästi hakkama sain, siis õppetöö raskusi ei valmistanud. Suuremaks elumuudatuseks oli internaat (tänapäeva mõistes õpilaskodusse) jäämine. Kuna algklass alustas tegevust paar nädalat enne üldist õppetööd, olin esialgu seal päris üksinda.

Ühel õhtupoolikul saabus kooli õuele kraamikoomaga veoauto ja sellest väljus härrasmees, kellelt ma tervitamise järel küsisin. „Kes sa oled?“ Ta vastas, et täiskasvanu poole pöördudes tuleb teietada, ja selgitas: ta on uus koolijuhataja Hans Rööp.

Kujunes nii, et esimene klass jäi lõpetamata. Teise poolaasta keskel, vist märtsikuus, viidi mind vastavalt õppenõukogu otsusele üle teise klassi.

Kõigile, kes on töötanud ja/või õppinud Lahmuse koolis!
Ootame teid 25. aprillil kokkutulekule, mis on pühendatud

LAHMUSE HARIDUSELU 160. AASTAPÄEVALE

Päevakava:

Kell 11 lipu õnnistamine ja mälestushetk Suure-Jaani kirikus
Kell 12 mälestuskivi ja kooli nimetahvli avamine, puu istutamine Lahmusel

Kell 13 lõuna Lahmuse kooli sööklas

Kell 14 aktus Lahmuse kooli saalis

Peale aktust koolihooneid tutvustav ekskursioon kõigile soovijaile

Tantsu- ja peo meeleolu loovad Avo, Marko, Mati.

Orienteeruv lõpp 00.00

Palume oma tulekust teada anda hiljemalt 15. aprilliks telefonil 437 1293. Osavõtutasu 100 krooni kanda MTÜ Lachmese Haridusselts arvelduskontole 10220081413017 või tuua Lahmuse Kooli sekretäri kätte.

Osavõtutasu kohapeal samal päeval 125 krooni.

Kohtumiseni!

MTÜ Lachmese Haridusselts palub igasugust teavet Lahmuse piirkonna ajaloo ja eluolu kohta. Väga oodatud on kõik mõisa- ja koolielu puudutavad mälestuskillud, fotod, esemed, laulud, jutud ja muu sarnane. Palume mälestused kokkutulekule kaasa võtta või tuua/saata kooli aadressil Suure-Jaani vald 71 412, Lahmuse küla. Teeme neist koopiad.

Täpsem info telefonil 437 1293 või kooli kodulehel

www.lahmuse.edu.ee

Endel Vingissar
1942. aasta vilistlane

5 küsimust

Suure-Jaani vallast (2)

Eelmiste küsimuste õiged vastused:

1. Elmar Ojaste
2. Kildu kooli direktorid aastatel 1909-1940.
3. Anne Ratecep 1598
4. Sürgavere
5. Sandra Algkool
Raamatu võitis Madis Kralle.

5. Hugo Hommiku küsimused:

1. Ta oli kirglik kala-, jahi-, pilli- ja spordimees. Töötas Suure-Jaani Keskkoolis kehalise kasvatuse õpetajana. Hukkus õnnetult jahil. Kellest on jutt?
2. Kes olid 1920. a Suure-Jaanis „Karu Karukad” ja Suure-Jaani Kolakad?”
3. Kellele kuulub Suure-Jaani piirkonna rekord meeste kolmikhüppes?
4. Helilooja Mart Saar hakkas esimesi helisid otsima ja kokku seadma onu valmistatud pillil. Mis pill see oli?
5. 2000. a selgitatud Suure-Jaanis esimest korda parimaid sportlasi. Kes olid parim mees- ja naissportlane?

Vastuseid ootame hiljemalt 23. aprilliks aadressil Lembitu pst 42, 71502 Suure-Jaani või leili@suure-jaani.ee. Palun lisage kontaktandmed, et saaksime teiega ühendust võtta, kui osutute parimaks vastajaks või loosiõnn teile naeratab.

Edukat vastamist!

Mis võib last internetis oodata

Hea täiskasvanu! Oled Sa lapsevanem, õpetaja, müüja, IT spetsialist jne - ühe sõnaga TÄISKASVANU - siis on kindlasti sinu vastutada ühe, kahe, kolme või enama lapse turvalisus. Turvalisuse all mõtleme nii reaalse kui virtuaalelu turvalisust. Kui reaalse elu turvalisusest teame meie, täiskasvanud, ju “kõike”, siis valdkond nimetusega internet, on meile uudne ja tundmatu. Kuidas kaitsta aga last selle eest, mida me ei tunne?

Viljandi Maavalitsuse Tervisetuba palub sind infopäevale, kus teemaks on **lapsi varitsevad ohud internetis** ning millised on võimalused lapsevanemal last aidata võrgus liikumisel.

Loeng toimub 20. aprillil 2009 algusega 15, orienteeruv lõpuag 17, Viljandi Maavalitsuse III korruse saalis (Vabaduse plats 2). Loeng on tasuta! Lektoriks on koolitaja ja arvutispetsialist Kalev Pihl.

Loengus osalemiseks palume registreeruda 19. aprilliks e-posti aadressil tervisetuba@viljandimaa.ee. Registreerumine toimub seni kuni kohti jätkub.

Viljandi Maavalitsuse Tervisetuba

Näitus esiemade käsitöödest

Suure-Jaani Kultuurimajas on plaanis 15. mail panna välja näitus esiemade käsitöödest. Ehk on mõnelgi alles ema või vanaema kootud sall või kindad sooja andmas, võib-olla kaunistab pidupäeval lauda ammulahkunud memmekese pitslina. Mõnikord on säilinud esimest tükike pitsi või motiiv. Kui raatsid käsitöö- esemega seotud tunnet teistega jagada, siis too see näitusele, ootame ka lugu sellest, kes töö tegi ja miks see asi sulle tähtis on. Võimalik, et juhtub veel nii, et keegi saab päevinäinud esimest inspiratsiooni ja valmib uus töö. Nõnda saab aastatetagune käsitöö uuele elule.

Teeme panipaikades sorides hinge korraks hellaks ja jagame seda tunnet teistega! Armsaid näputöid (koos ülestähendustega) aastate tagant ootame kultuurimajja aprillikuu jooksul.

Tiiu Sepp

Tähelepanu!

Liiklusohvrite Toetusfondi (edaspidi LOTF) tegevus hõlmab liiklusõnnetustes kannatada saanutele abi osutamist tavalelu naasmiseks, õnnetusejärgsete toimingutega seotud informatsiooni kogumist ja kättesaadavaks tegemist, õigusabi, liikluses hukkunute perekondade toetamist ning võimalusel sihtotstarbelisi toetusi taastusravile ja abivahenditele, mis ei ole kaetud riiklikult või kindlustusega.

2008. a suvel toimusid LOTF poolt läbi viidud laagrid 11.-18. aastastele noortele ja perelaager (5.-10. aastased lapsed ja nende vanemad). Nende laagrite tagasiside on andnud korraldustoimkonnale kindla veendumuse, et analoogsete laagrite korraldamine on väga vajalik.

Käesoleva aasta laagrid olene otsustanud korraldada Lääne-Virumaal Aartika puhkemajas (Kulina küla, Vinni vald, www.aartika.ee) järgmistel aegadel:

06. - 08. juuli - noortele
08. - 10. juuli - peredele

Üks olulisemaid tegureid laagris on omavaheline suhtlemine, kokkupuutumine teiste omasugustega, infovahetus, inimeste probleemide arutelud nii ühistes kui omavahelistes vestlusringides, probleemidele ühiselt lahenduste otsimised kutsumatud spetsialistide osavõtul.

Programm on kavandatud nii, et kõigil on võimalus erinevate terapeutide juhendamisel (kriisipsühholoog, sotsiaalpedagoog, jt eriala spetsialistid) aktiivselt kaasa töötada. Öhtud on sisustatud sportlike ja meelelahutuslike tegevustega.

Palume esmast informatsiooni ettevalmistuse ja projektirahastuse taotlemiseks peredest, kus on üks või mitu pereliiget sattunud liiklusavariisse (osalejate arv on eriti oluline spetsialistidele ettevalmistustöödeks).

Tagasisidet ootame hiljemalt 15. aprilliks k.a.

Lisainfo Kersti Puusild; 5388 4313; e-post: kersti.puusild@mail.ee

Kingitus emadepäevaks

2007. aasta detsembris toimus Suure-Jaani Gümnaasiumi saalis ETV Tütarlastekoori jõulukontsert. Seal avaldas koori dirigent Arne Saluveer kahetsust, et vanemad võtavad liialt harva lapsi kontserdile kaasa, ometi on väga tähtis, et lastel tekiks harjumus ja vajadus elavat muusikat kuulata. Ühisele muusikanautimise traditsioonile saaksid kaasa aidata vana vanemad, kellega lastel on tihti eriline side. Nii viskaski Arne toona õhku lubaduse, et nende koor tuleks lausa tasuta laulma - juhul kui meie tooksime saali vanaemad(-isad) lapselastega.

Tänaseks on ilusast mõttest saanud konkreetne plaan ja nii ootamegi teid kõiki appi seda teoks tegema ning koos laste ja lastelastega emadepäeva eel Suure-Jaani Gümnaasiumi saali ETV Tütarlastekoori kuulama. Dirigent on lubanud kavas võtta ka selliseid lugusid, mida kõik saavad kaasa laulda.

Arne Saluveer ütleb kontserdi kohta:

„Vanaema ja lapselaps - see on muusikaline sild üle inim põlvkondade, mille üks ots võib ulatuda II Maailmasõja eelsesse aega, esimesse Eesti Vabariiki ja teine, tänapäevane, tähistab uut raadiohitti Vaikolt, Jarekilt või HU'lt. Enamus meist mäletab seda sidet, mis tekib vanavanematega - ja tajume, et meie ülesanne on see oma lastelastelasteni viia. Laulud Aegade algusest on siin omal kohal. Pakume võimalust kuulata ja kaasa laulda - lugusid mille kestmajäämine on juba sama kindel nagu seegi, et parim kink sõpradele ja lähedastele on ühised hetked elava muusikaga. Kuna kontserdi pealkiri viitab vanaemale, siis on üsna loomulik, et kõik korralikud vanaisad on kohal - ladies first, but...”

Kontsert „Vanaema ja lapselaps” toimub 9. mail kell 15 Suure-Jaani Gümnaasiumi saalis. Sissepääs - koos lastega - tasuta. Tehke oma perele ilus emadepäevakingitus.

Leili Kuusk

ETV Tütarlastekoor ja Arne Saluveer Suure-Jaani laululaval 2007. aasta suvel

FOTO: Leili Kuusk

Spordivõistlused aprill - mai

17.04 EV politsei veteranide auhinna- turniir võrkpallis, algusega kell 11 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas

18.04 VI Suure-Jaani Gümnaasiumi auhinnavõistlus vabamaadluses (Nublust Nabiks II etapp), algusega kell 11.30 Suure-Jaani võimlas

18.-19.04 Eestimaa Valdade XVII suvemängude celturniirid võrkpallis naistele ja meestele, algusega kell 10 Sürgavere Spordihoones

19.04 Viljandimaa meistrivõistlused korvpallis, algusega kell 12 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas

19.04 Viljandi maakonna meistrivõistlused sulgpalli paarismängus, algusega kell 10 Viljandi Spordihoones

24.04 Suure-Jaani valla koolinoorte esivõistlus kabes, algusega kell 13.30 Suure-Jaani Gümnaasiumi konverentsisaalis

25.04 Kamapaania “Vallarahvas liikuma” raames “Retk Köleri maile” rattamatk kell 11 - 16 Suure-Jaani Noortekeskus - Lubjassaare

kell 12 - 16 kepikõnd Lubjassaare radadel
25.04 EV meistrivõistlused vabamaadluses kadettidele, algusega kell 12 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas

26.04 Suure-Jaani valla GP V etapp lauatennis, algusega kell 11 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas

26.04 Eesti meistrivõistlused jalgpallis Rolling Doors/Suure-Jaani - SaareMaa JK aaMeraaS, algusega kell 16.30 Viljandi kunstmurukattega väljakul (Ranna pst 7)

01.05 Suure-Jaani valla GP VI etapp lauatennis, algusega kell 11 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas

02.05 ELO olümpia rahvastepallis ja kergejõustikus, algusega kell 10 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas ja staadionil

09.05 Palliga kevadesse, algusega kell 10 Suure-Jaani Gümnaasiumi võimlas

10.05 Eesti meistrivõistlused jalgpallis Rolling Doors/Suure-Jaani - Tabasalu Palliklubi II, algusega kell 19 Viljandi kunstmurukattega väljakul (Ranna pst 7)

OMA-LOOMINGUT

Vanacma laul

MINA elan väikses majas elan suure kuuse all mul on kass ja koer ja kits kitsekesel väike tall

SIIN ma olen eland kuu aega siin ma kohtsin tedagi ajanurka kaevan haura et saaks jääda edasi

SIIN on aed ja siin on vanad väga vanad õunapuud aias askeldavad kanad ei ma oska tahta muud

EHK võiks ainult lapselapsed külastada sagemi ah, neid noori, teate ikka palju teha linnaski

EI ma jaksa enam minna maasilpeenraid rohima viskan peoga tatart patta ja siis kukun kõhima

VÖTAN vardad, no kus jäänud kepp ja prillid? kadunud... kes on minu lõngakerad tooli ümber mässinud?

ISTUN voodil vaatan õue lumesadu tiheneb kuulen samme tipa-tapa loodan keegi siseneb

ÜKSIK auto, mootor huilgab linnulaulu summutab tukk see hiilib vargsi peale minu ümber kummutab

UNESKI näen lapselapsi ölekõrsi beezikaid ohkan õnnest, tänan Teda ampsan peale maasikaid

Kristiina Baum

Lahmuse Kooli näitering osales Viljandimaa koolide teatripäeval

26. märtsil käisid Lahmuse Kooli näiteringi õpilased ja meie juhendaja õpetaja Kaja Saar Viljandimaa koolide teatripäeval, mis toimus Karksi valla Kultuurikeskuses.

Meie esinesime näidendiga „Sünnipäev Karlssoni juures”. Osatäitjad olid meie klassi poisid: Igor - Karlsson, Denis - Väike Vend, mina - pr Sokk. Meil läks väga hästi, žürii kiitis, et me rääkisime kõva ja selge häälega. Neile meeldisid väga meie heli- ja valguse efektid. Teistel koolidel läks ka hästi. Kokku esitati teatripäeval 11 näidendit, osalejaid oli viiest erinevast koolist. Etendused olid erinevad ja põnevad. Vabariiklikule teatripäevale pääses Valuoja Põhikooli näidend „Ära viska mind ära”.

Meil oli tore päev.

Peeter Uzdánov
7. klass
Lahmuse Kool

Vastused leheküljel 5 artikli „Mida katel keedab, seda suu sööb” tekstis „euroopa liidu keeles” esitatud vanasõnadele:

1. Raske õppustel, kerge lahingus.
2. Targem annab järele.
3. Parem varblane peos kui tuvi katusel.
4. Aeg parandab haavad.
5. Ära sülitä vanasse kaevu, kuni uus veel valmis pole.

Lahmuse koolipere tänab
MARIKA SILMA,
kelle abil sai õpilaste puhkenurk
hubase ilme

TÄNAME
Suure-Jaani Vallavalitsust ja Suure-
Jaani Kultuurimaja
meile omistatud kõrge tunnustuse -
2008. aasta kultuuripremia eest!
Suure-Jaani Kultuurimaja käsitööring

SUURE-JAANI
GÜMNAASIUMI SAALIS
9. mail kell 15
**kontsert „Vanaema ja
lapselaps”**

Esineb ETV Tütarlastekoor
Aarne Saluveeri juhatusel

SUURE-JAANI KULTUURIMAJAS
6. aprillil kell 10 käsitöökursus - fileeheegeldus

10. aprillil kell 20
esietendus Suure-Jaani näiteringilt "Tegeltkah!"
Eva Östergren "Tüdrukud"
Osades: Karmen Olesk, Kerttu Olesk, Tanel Sepp,
Marge Johanson, Elle Todoruk, Riina Mankin
Lavastaja Margus Mankin
Valgus- ja muusikaline kujundus Veiko Sepp
Pilet 30 krooni

18. aprillil kell 18 klubi Meelespea peoõhtu

25. aprillil kell 12 Suure-Jaani valla
eelkoolialiste laste lauluvõistlus
"Laululind 2009"

1. mail Minu Eesti Mõttetalgud

VASTEMÕISA RAHVAMAJAS

24. aprillil kell 19
TEATRIÕHTU
Vana Baskini Teatri komöödia
"Minu sõbratar maksuamet"
pääse 150.-, pensionäridele ja õpilastele 125.-
Piletite tellimine 526 4590

Olstvere Põhikoolis
võetakse 2009./10. õppeaastal I klassi
astuvate õpilaste dokumente
vastu tööpäeviti kell 8.30 - 16.30,
lõuna kell 12 - 13.

I klassi vastuvõtmiseks esitatakse koos
kohapeal täidetava taotlusega:

1. õpilase isikut tõendav dokument,
selle puudumisel sünnitunnistus;
2. seadusliku esindaja isikut tõendav
dokument;
3. õpilase tervisekaart;
4. õpilase pilt (õpilaspiletile).

I klassi astuvate laste vanemate koosolek toimub
Olstvere Põhikoolis neljapäeval, 7. mail kell 17.

Info telefonidel: 437 4393, 512 1637

23. aprillil kell 18

Vastemõisa rahvamajas
kohtub rahvaga

Riigikogu liige Aivar Riisalu
Kohvilaud

Kõik on palutud ja oodatud
kuulama ning kaasa rääkima.

Kui vajad transporti, siis helista Uno Varesele (telefon
507 4628)

Jälevere- Rääka ja Vihiküla
ÜLDKOOSOLEK

Vihiküla teabetoas

19. aprillil 2009 algusega kell 18
Päevakava:

1. Arengukava täiendamine ja vastuvõtmine
Olete kõik väga oodatud!

Tähelepanu ettevõtjad!

Majandustegevuse registri registreeringu õigsuse
kinnitamise tähtaeg on
15. aprill.

Müüa küttepuid

Märg lepp 30, 40 ja 50 cm

Transport tasuta
Telefon 5691 9084

OÜ Karmar pakub

autoremonditeenust Suure-Jaanis

Telefon 5390 1695

SALVA
KINDLUSTUS

Annan konsultatsiooni
kõigis kindlustusliikides.
Samas kindlustuslepingute sõlmimine.
Telefonid 433 4186, 5635 6178, Eeri Palu
Viljandi ja Valga esinduse juhataja

TÖÖRIISTADE RENT
NÜÜD SUURE-JAANIS!

EHITUSMASINAD

- Lööktrell Bosch GBH 2-24 DSR SDS-plus 100.-
- Kombipuurvaras DeWalt D25600K 150.-
- Makita meiselvaras HM1304B (piikvaras) 28,5J 200.-
- Segumasin Altrad 165 l 125.-
- Keraamilise plaadi lõikur Husqvarna 225.-
- Piigid ja meislid 30.-
- Kivipuur 35mm-600mm 50.-

MUUD SEADMED

- Pinnasetihendaja LUMAG 90 kg 200.-
- El. generator ROBOT 5,5 kW 275.-
- Mootorpump TEXAS 15m3/h 150.- + voluuki hind
- Käsitaskusaag SRI Hitachi 75.-
- Puidulõikaja vertikaalne IKH 7tonni 200.-
- Diiselpuur MASTER 20kW 125.-
- Proektor 1000W 30.-
- Survepesur KÄRCHER K5.20 150.-

**PAKUME JÄRGMISI
TEENUSEID**

- Mullafreesi teenus väikeaiapidajatele
- Kaevude, keldrite, veekogude veest tühjendamine
- Maastikuhoolitus (niitmine ja trimmerdamine)
- Hekide ja ilupuude pügamine
- Veoteemased kaubabussiga

DEMORENT

KANUUD 350.-

Ühe kanuu rent, milles sisalduvad ka vestid ja
aerud. Transport soovi korral üle Eesti 4 kr/ka

AIATÖÖRIISTAD

- Mullafrees MTD T/380 250.-
- Muruniiduk (tavaline) 175.-
- Hekilõikur bensiinimootoriga 200.-
- Võsalõikaja Husqvarna 235R 450.-
- Lehepuhur 175.-
- Hekilõikur elektriline 100.-
- Mootorsaag PARTNER 450.-
- Mürgipriit 10l 50.-

OÜ Demorent

Suure-Jaani
+3725077348

**Autoaudio & Tuningosade
On-Line Pood internetis**

www.tuningparts.ee

- ▣ Autoaudio
- ▣ Tuningosad
- ▣ Autokaubad
- ▣ Lisavarustus
- ▣ Tööriistad
- ▣ Tarvikud

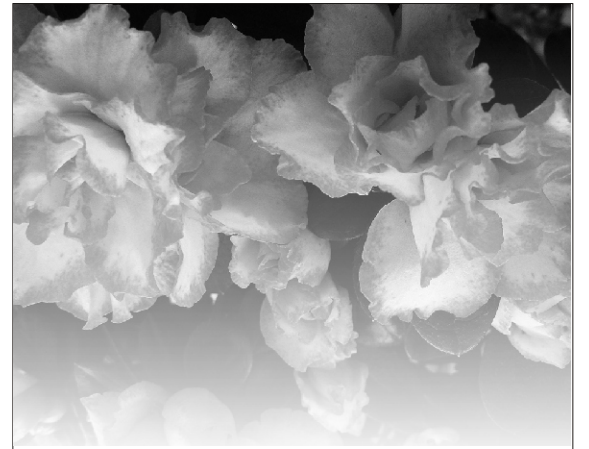
**VÕIMALUS OSTA JÄRELMAKSUGA
! TULE JA OSTA KODUST LAHKUMATA !**

**Õnnitleme
lapse sünni puhul!**

Tatjana ja Margo Kaisil
sündis tütar LAURA

Vika Laanel ja Risto Ziedsil
sündis poeg REMI Zieds

Annika Vaiklal ja Reimo Piirsool
sündis tütar MARINEL Piirsoo

**ÕNNITLEME
SÜNNIPÄEVALAPSI!**

JÜRI NÕMM	01.04.1916	93
SELMA PUHU	25.04.1922	87
MARIE ILUMETS	01.04.1923	86
KALJULA KOPPEL	14.04.1923	86
HELVI OTSING	10.04.1924	85
PEETER PEET	18.04.1924	85
LEIDA-MARIE KINNAS	18.04.1924	85
SELMA KELK	20.04.1924	85
HELJU PÄRT	06.04.1925	84
ASTA NAELASTE	02.04.1926	83
TÕNIS MÄNNI	03.04.1926	83
MAGATIA ARB	21.04.1926	83
SAIMA LÄÄTS	11.04.1927	82
ÜLO SILM	26.04.1927	82
JAAN TASAK	12.04.1928	81
AINO KOKS	17.04.1928	81
ELLA LIHO	20.04.1928	81
LEONITA ENDERS	07.04.1929	80
LEO KULL	16.04.1929	80
JUTA SAAREPERA	18.04.1929	80
HEINO SIMSON	17.04.1934	75
REET SEERO	04.04.1939	70
JAAN ARULA	16.04.1939	70
JUHAN PETERSON	17.04.1939	70
MARGARITA PRONENKO	19.04.1939	70
MAIRE RUSI	19.04.1939	70
JAAK SOOSAAR	22.04.1939	70
ARGO SEPP	14.04.1944	65
LEO SÜLLA	15.04.1944	65
ARRI THÄRVELT	19.04.1944	65
JÜRI PALUMÄE	23.04.1944	65
KALEV HARJO	24.04.1944	65
TOIVO LIINSOO	26.04.1944	65
ANTS MÄEMES	27.04.1944	65
TIJU PIRN	29.04.1944	65
MERIKE MADISSON	04.04.1949	60
VIKTOR MURASIN	08.04.1949	60
RAUL AESMA	15.04.1949	60
MAIDU TEDER	17.04.1949	60
VIIVI KUUSK	24.04.1949	60
TIJU ORG	05.04.1954	55
NEEME RIIS	09.04.1954	55
AIN JÜRISOO	17.04.1954	55
REIN TIIRUSSON	29.04.1954	55
KARL REBAND	04.04.1959	50
PIRET-ANN ANVELT	12.04.1959	50
JÜRI KAPP	22.04.1959	50
MERIKE MIKKOR	26.04.1959	50
TIIT HEINSALU	27.04.1959	50
HELLE ROOMETS	28.04.1959	50

Mälestame

ELVI MOKK	21.01.1932 - 27.02.2009
LEIDA LASSI	04.09.1911 - 06.03.2009
PEETER JUUST	24.04.1941 - 15.03.2009
HANS ALEKSIUS	26.07.1912 - 21.03.2009
LINDA ARRO	21.04.1925 - 24.03.2009

Reklaamkuulutuse (kuni 250 tähemärki)
hind:
ettevõtjal 150 krooni,
erasisik 15 krooni.
Avaldame vaid reklaami, mille eest on eelneva
kuu viimaseks tööpäevaks tasutud.

Ootame materjale hiljemalt eelneva kuu
26. kuupäevaks.
Toimetusel on õigus teksti redigeerida-
lühendada.

Toimetaja
Leili Kuusk 526 9089
Lembitu pst 42, Suure-Jaani
tel 435 5433
leili.kuusk@suure-jaani.ee

Küljendus
Külliky Lohu
5345 3423
kiky@s-jaani.ee

Trükk
OÜ Vali Press
Pajusi mnt 22, Põltsamaa
tel 775 2491
Vali@estpak.ee

LEOLE

**Suure-Jaani valla leht
ilmub 1 kord kuus**

e-post: leole@suure-jaani.ee <http://www.suure-jaani.ee/leole>